

Posudek disertační práce

Jiří Mertl: *Přerozdělování welfare: nástroj pomoci nebo kontroly?* Plzeň 2015, 206 stran.

Autor předložil zajímavou disertační práci, kdy především v teoretické části prokázal, že tématu dobře rozumí. To koneckonců průběžně dokládá i svou publikační činností během postgraduálního studia. Obsah disertační práce sestává ze sedmi kapitol, které nejsou číslovány, úvodu a závěru. V práci si stanovil několik cílů, nejprve obecný: „Obecným cílem a smyslem této práce je tudíž přispění ke zmenšení disproporce, odklon od analyticko-filozofického rozvažování nad ideálem sociální spravedlnosti a realizace empirického výzkumu jako příspěvku do penza výzkumů věnujících se promítání sociální spravedlnosti a jejích atributů do (západních) společností a sociálních systémů.“ (s. 3) Tento jeho cíl můžeme při hodnocení opomenout, již kvůli oné obecnosti. Koneckonců na následující straně autor odmítá, že by měl přehnané ambice, které by spočívaly například v definitivním uzavření/zhodnocení tématu. Na s. 5 a 6 pak stanovuje čtyři cíle, respektive „cíle/výzkumné problémy/otázky“, což je poněkud atypická kombinace (žádný z cílů navíc otázkou ani není).

V úvodu bych očekával, že nás autor seznámí se členěním jednotlivých kapitol a naznačí jejich obsah. Proč na sebe takto navazují? K čemu je zde kapitola *Analytická teorie*? Proč se v ní píše například o teorii rámcování? Bude nějak využita? Proč je zde kapitola *Explanační teorie*? Co má být jejím cílem? To samozřejmě tušíme, respektive po přečtení již víme. Jakým způsobem jsou však explanační teorie (všechny?) provázány s textem práce a jak jsou zodpovězeny v jejím závěru? Která je hlavní vysvětlující teorie? Ke členění ještě jedna poznámka, platí, že závěrečné práce netiskneme oboustranně (ale budiž), rozhodně však zejména kvůli přehlednosti měla každá kapitola začínat na samostatné straně.

Na s. 33–43 je kapitola *Metodologie*. Čtenář je seznámen se třemi sadami dat, přičemž při hodnocení tezí jsem kladl důraz zejména na kvalitativní část – rozhovory s respondenty. Tyto výtky, jak se zdá, autor ne zcela akceptoval. Dozvíme se základní údaje o respondentech, kdy rozhovory realizoval, většinou ústně, zbytek přes e-mail, jak dlouho trvaly, nicméně neznáme přesné znění otázek (v tezích jsem

kritizoval skutečnost, že v jedné otázce se ptá na dvě věci, ale i další). Na s. 40 doktorand nabízí „kolokaci kódů“, ale dozvídáme se pouze, že „efektivita byla často spojena nejenom s procesy, které spadají do obecné představy (redukce složitosti procedur a procesů, úspora nákladů atd.), ale také s represí a penalizací, a to zejména s ohledem na podvody a zneužívání různých společensko-systémových mechanismů“ (s. 121). Hlubší analýza souvislostí chybí.

Jak jsem uvedl na začátku, autor se v problematice dobře orientuje, o tom svědčí rovněž kapitola *Přístupy k sociální spravedlnosti*, kde nenabízí pouze přehled těchto přístupů, ale také jejich kritiku. V další části se pak věnuje (vztahu) neoliberalismu a sociální spravedlnosti, opět se jedná o podnětný přehled různých koncepcí, stejně je tomu v následující kapitole, v níž se zabývá již samotným problémem welfare surveillance. Zejména však jeho nejrůznějšími formami a projevy v západních společnostech.

Následuje kapitola *Reformy sociálního systému a welfare surveillance v České republice*, v níž se vytyčenému věnuje v prostředí pravicových vlád v období „2006 až 2009 a 2010 až 2013“, přičemž je třeba dodat, že v prvním uvedeném období existovaly dvě vlády (1. menšinová vláda M. Topolánka bez důvěry a 2. Topolánkova koaliční vláda od počátku roku 2007). V kapitole je řada citátů (např. P. Nečase), nicméně nevíme, odkud pocházejí. Nejsou za nimi žádné odkazy. Součástí této kapitoly je i analýza rozhovorů, které autor vedl. Nejsem si jist, jestli se autor držel přesně stanoveného cíle, jímž má být „promítání nového diskurzu do společenské praxe v podobě možné změny interakce mezi recipienty/tkami a institucemi sociálního systému a změny pozice a situace recipientů/tek“ (s. 6). J. Mertl se snaží prokázat mj. to, jak působí některé změny sociální politiky státu v obou obdobích a jak odpovídají či svědčí o projevech welfare surveillance.

V závěru problematiku shrnuje a činí normativní výpověď o tom, proč je zbytečné „zavádět represivní sociální systém založený na *welfare surveillance*“. (s. 186). Nicméně zde chybí především kritický pohled na vlastní východiska i výzkum, na to, jakým způsobem byl pro psaní vhodný zvolený teoretický rámec i použitá literatura. Postrádám rovněž explicitní zodpovězení cílů.

V práci mi rovněž chybí propojenost teoretického rámce s problematikou, osvětlení výzkumu, především rozhovorů a toho, co jsem již uvedl. V seznamu literatury jsem nenašel žádné zdroje, z nichž mohly pocházet úryvky rozhovorů s P. Nečasem či J. Drábkem, chybí i další prameny, které byly používány.

Ačkoliv autor zjevně problematice rozumí, nemohu jeho práci doporučit k obhajobě. Nejsou v ní dodrženy standardy, které na texty podobného druhu klademe.

Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.

V Olomouci 12. 10. 2015